

Szabadzsemes jelenségek

Holdsarló-megfigyelések 2004 első felében

Dátum	Sarló kora	típusa	Észlelő / észlelés helye
2004.01.23.	42 ^h 23 ^m	E + r	Szabó Barna és Nagy Izabella (Budapest)
2004.01.23.	42 ^h 41 ^m	E	Keszthelyi Sándor és Sragner Márta (Pécs)
2004.01.23.	42 ^h 50 ^m	E	Gyenizse Péter (Pécs)
2004.02.21.	30 ^h 52 ^m	E + r	Kiss Barna (Felsőzsolca)
2004.04.20.	28 ^h 04 ^m	E + r	Kiss Barna (Felsőzsolca)
2004.04.20.	28 ^h 48 ^m	E	Keszthelyi Sándor és Sragner Márta (Pécs)
2004.05.20.	37 ^h 28 ^m	E	Balaton László (Pécs)
2004.05.20.	37 ^h 41 ^m	E + r	Szabó Barna és Nagy Izabella (Budapest)
2004.05.20.	37 ^h 43 ^m	E	Keszthelyi Sándor és Sragner Márta (Pécs)
2004.05.20.	37 ^h 43 ^m	E + f	Farkas Ernő (Fót)
2004.06.19.	46 ^h 43 ^m	E	Kónya Zsolt (Dévaványa)
2004.06.19.	46 ^h 48 ^m	E + r	Szabó Barna (Budapest)

Jelmagyarázat: E = esti megfigyelés; H = hajnali megfigyelés; r = rajz; f = fotó

A 2004. januártól júniusig tartó időszakban 9 észlelő 12 megfigyelést küldött be rovatunknak. A legtöbbet Keszthelyi Sándor, Keszthelyiné Sragner Márta és Szabó Barna végezte (3 db/fő). A „legfiatalabb”, 28 órás sarlót Kiss Barna látta meg. A leírások színesítésére öt esetben kaptunk rajzokat és egy esetben fotót. A következőkben a legszemléletesebb megfigyeléseket közöljük.

„Délután 15:00 UT után érkeztem meg a holdsarló-vadászhelyemre, a Széchenyi-rakpartra. Az időjárás rendkívül kedvező volt. A kristálytisza égbolton még alacsony horizont feletti magasságban is elég tűrhető volt a kilátás. A vörösen izzó napkorong ezekben a percekben tűnt el a budai hegyek mögött.

Az égboltot 10x50-es binokulárommal pásztázva 15:14 UT-kor pillantottam meg a hajszálvékony, fehér színben pompázó, kb. 120° hosszúságú holdsarlót. Ekkor szabad szemmel még nem volt látható. Hamuszürke fényre nem lettem figyelmes. 15:22 UT-kor egy repülőgép fényes narancsszínű kondenzcsíkot húzva maguk után, kb. 1°5–2°-ra repült el égi kísérről mellett, rendkívül szép párost alkotva távcsővem látómezejében. A sarló ekkor már enyhén narancsos színben fénylett.

15:26 UT-kor, naplemente előtt négy perccel, a Vénusz is sikerült binoklívégre kapnom, ami azt jelenti, hogy nappali bolygó észlelést is sikerült végezniem.

15:28 UT-kor, kb. 10°-os horizont feletti magasságban pillantottam meg az idei első szabadzsemes holdsarlómat. Narancsos színű, kb. 90°-os íve szinte csak EL-sal látszott. Kora ekkor 42 óra 23 perc volt. Hamuszürke fényt ekkor sem sikerült észlel-

nem. 15:31-kor barátom, Izabella is megérkezett a rakpartra... A holdsarló hosszát 100° -ra becsülte, fénylését már nem egyenletesnek látta. A legfényesebb ívszakasz kb. 3 és 5 óra között volt megfigyelhető.

16:09 UT-kor a hamuszürke fény is előbukkant a binokulárom segítségével, melyen keresztül akkor már a Hold „szarvai” összeérni látszottak. Mind a két jelenséget Izabella 16:17 UT-kor szabad szemmel nézve is megerősítette.

16:20 UT-kor a hidegre való tekintettel és egy hangulatos teaház csábításának engedve (egy utolsó pillantást vetve a hegyek mögé lenyugvó idei első holdsarlónkra) befejeztük az észlelést...” (Szabó Barna, Budapest, 2004. 01. 23.)

„Megpillantásakor a sarló sárgásbarna színnel, szép éles kontúrral rajzolódott ki a világoskék égbolt háttére előtt. Ívének külső, középső részén egy csekély, beharapásszerű csorbultságot véltem látni. Szabad szemmel felszíni alakzatokat nem láttam. A horizonthoz való közelsége miatt a feltűnően laposnak és a szokásosnál nagyobb átmérőjűnek látszott.

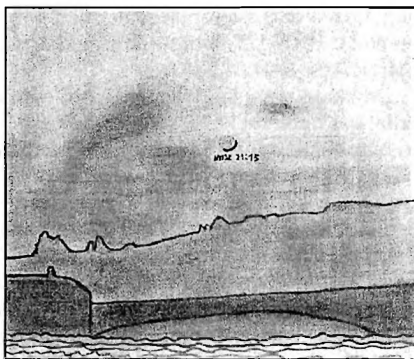
A megfigyelt égterület a repülőgépek légifolyosójának térségére esett, így az egymást sűrűn követő repülőkhöz képest csúszkák hagytak maguk után, zavarva az észlelést, de egyben díszítve a sarló környezetét... Végül a látóhatár komor sötétszürkévé vált. A Vénusz szépen ragyogott a tiszta kék égen a Holdtól kissé balra és kb. 25 fokkal fölötte. A holdsarló pedig leereszkedett a fák koronája közé, hogy ott térjen nyugovóra.” (Kiss Barna, Felsőzsolca, 2004.02.21.)

„Mivel az ég csak félig volt tiszta, ezért csak egyedül, üres kézzel mentem ki a pécsi alagút tetejére. 18:07 UT-ra kiérve látszott a Jupiter a Szaturnusz és a Vénusz. A bolygó sor folytatásában lévő ÉNy-i égalj elég maszatos és kis felhőkkel teli.

18:09 UT-kor szabad szemmel észrevettem valami fénylést a Vénusztól lefelé és jobbra, 5–6 fokkal a horizont felett. Szinte csillag, néha kis vonal. Mivel azt gondoltam, hogy ez a sarló, ezért felhívtam Sragner Mártát, hogy jöjjön ő is oda és hozzon magával egy binokulárt is!

Szemmel a fénylés igen bizonytalan, de amikor 18:15-re odaér Márta, a 7x35-ös binoklival megnézve jól látta, hogy az a Hold sarlójának egy darabja.

18:18-ig néztük binokulárral. Nyilvánvaló a fényes ív 90 foknyi darabja. Akkor egy felhő eltakarta. 18:23-ig elő-előjött, inkább csak binokulárral, szemmel már

Szabó Barna rajza (2004.06.19.)

Kiss Barna rajza (2004.02.21.)

alig. Utána már a tereptárgyak miatt nem lehetett tovább nézni. A holdsarló első észrevétele: 18:09 UT, tehát a kora ekkor 28 óra 48 perc.” (Keszthelyi Sándor és Sragner Márta, Pécs, 2004.04.20.)

„Miskolc avasi lakótelepének szélesen elterülő fényei mögött, a Bükk-hegység vulnata és a fölötte kb. 2° magasan elterülő sűrű pára mögül kivörösülő, lenyugvára térő Nap fölött a 6°–8° magasan lebegő felhőpamacscok vörösen megfestve várják az alkonyt. Közöttük szürkésfehér kondenzcsíkok töredeznek szét a levegőmozgástól. Az észlelést a kb. 5 km-re fekvő, szomszéd községből felszálló, kiterjedt füstfelhők szakadozott és igen lassan mozgó részei zavarják. Szerencsére lassan eltávolodnak. 8x50-es binokulárban keresgélek a tarka égbolton és hamar megtalálom a holdsarló keskeny, sárgásfehér ívét (17:25 UT). Ettől kezdve szabad szemmel egyre élesebben látom és tudom követni a felhőpamacscok között. Az ív kontúrja szakadozottnak sejlik, de felszíni részletek szabad szemmel nem látszanak. 18:27 UT-ig tudom követni, majd elsüllyed a sötét előtér mögött. A holdsarló látványában most sem csalódtam. Búcsúzóul megcsodálom a 8x50-es binokulárral a Vénusz erősen fogyatkozó, de egyre ragyogóbb sarlóját.” (Kiss Barna, Felsőzsolca, 2004.04.20.)

„Az ég felhőtlen volt. Először Balaton László települt ki a pécsi alagút feletti dombra, a Kálvária elé, már 18:10 UT-kor. 10x50-es binokulárral és állványra rakott digitális fényképezőgéppel várta a naplementét és a holdsarló feltűnését. A 18 óra 18 perces (elméleti) napnyugta után néhány perccel – a binokulárral pásztázva, 18:20 UT-kor – megpillantotta a Hold sarlóját. Nagyon vékony, de éles kontúrokkal jellemezhető volt.

Balaton L. telefonon 18:28-kor riasztotta Keszthelyi Sándort és feleségét. Szerencsére száz méterre laknak, így 18:35-re már ők is csatlakoztak hozzá és együtt nézték a Holdat. Még ekkor is világos volt az ég, és 18:50-ig csak fényes ív látszott 120 fokosan.

Lassan sötétedett, és 18:52 UT-kor úgy tűnt pusztá szemmel, mintha a hamuszürke fény is sejthetővé válna. Binokulárokban (7x35 és 10x50) ez biztosabb volt. 19:05-re szemmel is nyilvánvaló lett a hamuszürke fénylés. A fényes ív 150 fokosnak tűnt, és akkor már a távcsövekben nagyon szép látványt nyújtott a Hold. Balaton László több képet is készített róla digitális fényképezőgéppel.

Gyönyörködve a Holdban, a városban, beszélgetve, végül még a NEAT Q4 üstökösre is vetettünk egy pillantást a binokulárokkal. Aztán 19:20 UT-kor a Hold végleg lement a domboldali házak mögé.” (Keszthelyi Sándor, Sragner Márta és Balaton László, Pécs, 2004.05.20.)

„18:30 UT-kor érkeztem meg a szokásos holdsarló-vadászhelyemre, a Széchenyirakpartra. Az égbolt nagyon szép fényben pompázott. A lemenő Nap fényei narancsos színűre festették a nyugati horizonton úszó felhőket. A természet eme fényjátéka kb. 19 óráig tartott.

A rohamosan sötétedő égbolton kb. 8° magasságban, 19:15 UT-kor vettem észre, amint a 46 órás és 48 perces holdsarló előbukkant egy felhőfoszlány mögül. A meglehetősen koros holdsarló fehér fényben, szerényen, de jól láthatóan ragyogott az égbolton. Vékony ívének hosszát 100°-ra becsültem. A hamuszürke fény halványan, de látható volt.

Sajnos nem sokáig, 19:28 UT-ig tudtam gyönyörködni égi kísérőnk látványában. Ezután a Hold végleg beleveszett a nyugati horizonton gyülekező felhők sokaságába.” (Szabó Barna, Budapest, 2004.06.19.)

GYENIZSE PÉTER